

gyázzuk rá, és erre biztassunk másokat is.

9. Isten szeretetből tett képesé minket az alkotásra. Igyekeztem ebből – tehetségem szerint – kivenni a részemet, és illően megbecsülni mások alkotásait. Nemcsak a művészi és tudományos alkotásokat, hanem a legkisebbeket is.

10. Isten szeretetből adott hazát, népet, amihez tartozom (kettőt is), és anyanyelvet. Szeressem hazámat, és ne üljek fel azon szíréhangoknak, amelyek a hazaszeretetet megszüntetni, vagy mások ellen fordítani akarják.

Singer József

* * *

Törekvéseim

- Igyekszem úgy élni, hogy hibáimat elismerjem, azokat jóvá tegyem, ha lehetséges, és éberem felismerjem, hogy legközelebb elkerülhessem.

- Igyekszem úgy élni, hogy az engem ért megbántást könnyen és gyorsan megbocsássam, hogy ne terheljem magamat, kapcsolataimat.

- Töreksem tudásom gyarapítására, a régi gondolatok felülvizsgálatára.

- Igyekszem életemet a Szeretet Istenének rendjéhez igazítani, abban élni.

- A rám bízottakat szeretettel tanítom, és ápolom a lelküket.

- Igyekszem a csöndjeim nyugalmát és tapasztalását napközben megtartani.

- Boldogságom forrását magamban keresem.

- Tudom, hogy létezik a Teremtő.

- Igyekszem úgy élni, hogy azt a Szeretetet, amit ébredéskor ajándékba kapok, tovább tudjam adni.

10. Abban reménykedem, hogy mindig nyitott marad a szívem.

Szentés Ági

Összegyűjtötte: Singer József

A Tízparancsolatból az első és a második

Az 1. parancsolat első része:

Ne legyen más istened rajtam kívül!

Ez azt jelenti:

Szabad hinned Istenben!

„Ne legyen más istened rajtam kívül!” (5Móz 5,7)

Mi jut eszünkbe, amikor ezt halljuk? Talán felborított és szétvert bálványoszobrok. Például az aranyborjú, amelyet Izrael gyermeki imádtak, és örömmel hódoltak neki. És Mózes, akinek Isten iránti buzgalma haragba csap át, úgyhogy földhöz vágja a Törvény tábláit, és vérfürdőt rendez a bálványimádó nép körében. És a „szent háborúk”, amelyeket Izrael a pogány népek ellen vívott, hogy lerombolja szentélyeiket, és kiirtsa a bálványimádókat – vagyis szent háború egyfajta istentiszteletként. De nem kezdődött-e egynémely keresztény misszió is erőszakkal?

Még ha nem ilyen véresen zajlottak is a dolgok: Izrael és a későbbi keresztények mindig gögösen néztek le a „pogányokra”, és közülük csak kevesekben volt meg a bátorság ahhoz, hogy mint embereket, istenkeresőket, a bölcsesség tanítóiként komolyan vegyék a „pogányokat”.

„Más istenek”

Mindezt nem tarthatjuk példaképpül szolgálónak, és ne is tartsuk annak! Ezért nem csoda, ha az első parancsolat szövege zavarba hoz minket. A *mi* Istenünk lenne az, aki ilyesmit jóváhagy? Ilyesmivel tartoztak és tartoznak neki az emberek, mivel ő az egyetlen, igazi Isten? Vajon Isten féltékeny, és azt akarja, hogy az emberek fanatikussá váljanak az ő dicsőségére? Vezetett-e jóra valaha is, ha emberek már csak az „ő” istenüket ismerték, és semmi mást nem akartak érvényben hagyni?

Nem kell vallástalanoknak tartanunk magunkat, ha így érzünk és ilyeneket kérdezzünk – de emögött az első parancsolat félelmetes félreértése áll. Izrael gyermekei és a keresztények is félreértették, amikor úgy viselkedtek, ahogyan a bevezetésben leírtam. Ezt tisztázzuk, amikor megkérdézzük: Mit jelent egy „más” isten, és mi a bálvány?

A 115. zsolttár költője így nyilatkozik erről: „Miért mondogatják a pogányok: 'Hol van hát Istenünk?' Istenünk az égben és a földön mindent végbevitt, amit csak

akart. De az ő bálványaik csak arany és ezüst, emberi kéznek művei. Van szájuk, de nem beszélnek, van szemük, de nem látnak, van fülük, de nem hallanak, van orruk, de nem éreznek, van kezük, de nem markolnak, van lábuk, de nem mozdulnak, és torkukon nem jön ki a szó. Ilyenek azok is, akik csinálták őket, s mindnyájan, akik bennük bíznak” (Zsolt 115,2-8).

És az a próféta, aki Izajás könyvének második részét (40-55. f.) írta, s akit mi II. Izajásnak hívunk, a következőket mondta a bálványképek előállításáról: „A bálványkészítők mind semmik. Tetszetős alkotásaik is haszontalanok. Akik ilyeneket szolgálnak, nem látnak és nem értenek, ezért szégyent vallanak. Aki bálványt csinál és bálványképet önt magának, annak nem lesz belőle semmi haszna” (Iz 44,9-10; vö. még a 11-17. v.!).

A zsolttáros és a próféta gúnyolódása kissé túlzott, mert a „pogányok” sem voltak olyan ostobák, hogy magát a képet tartsák az istenségnek, és egyáltalán nem hitték azt, hogy ők csinálták ezt az istent. Az éppenséggel csak a *képe* volt – de persze feltételezték, hogy ahol a kép van, ott az istenség is jelen van. De valami másra érdemes fölfigyelni a zsolttáros és a próféta szavaiban: *Az „isteneknek” nincsenek emberi rezdüléseik. Kilátástalan, és ezért ostoba dolog valamit várni tőlük. Nem éri meg bízni bennük, az ember csak csalódnia fog. Bálvány, egy „más” isten, egy látszat-isten minden, amire hiába való ráhagyatkozni, hogy majd megsegít minket emberi szorultságunkban.*

Az igazi Isten

Most érthetjük meg az első parancsolat tulajdonképeni értelmét. Azt jelenti: Hagyatkozz *rám* – és ne valami másra, ami nem érdemli meg a bizalmadat! Mert nekem, a te Istenednek, „emberi rezdüléseim” vannak, egyedül én tudlak meghallgatni, megérteni, neked támaszt adni, téged vezetni, téged szeretni. Vagy másképpen kifejezve: *Szabad hinned bennem*; nem: *hinned kell bennem*, hanem: *szabad hinned*.

Ez sok mindent jelent. Az ember élete és halála jó kezében van. Amikor az ember semmilyen módon nem cselekszik, hanem tárgya a történések, vagyis amikor a világra jön és amikor elhagyja a világot, szabad tudnia, hogy nem valami furcsa véletlennek, és nem is valami ördögi csapásnak, hanem magának Istennek, az ő szere-

tetének köszönheti magát. Élete annak az Istennek az ajándéka, aki maga az Élet. Mivel Isten van, ezért semmi sem hiábavaló az életünkben. A „Ne legyen más istened!” azt jelenti: Engedd hát, hogy *Isten* az legyen, ami *Isten*, és azt tegye, amit *ő* tesz; legyen minden élet forrása és alapja.

Viszont minden a világon *bálvány*, amitől az ember életet vár anélkül, hogy életet lehetne várni tőle. A *mi* bálványaink nyilván már nem ezüstből és aranyból készült képek, de milyen sok más dologtól várunk életet, és várjuk az élet teljességét! Az egyik a foglalkozásbeli felemelkedéstől, a másik a pénze gyarapodásától, a harmadik a gyerekeitől, akiknek azt kell elérniük, amire a szülők nem voltak képesek, ismét más az egyre újabb technikai vívmányoktól, megint más a művészetektől és a szép dolgokkal való foglalkozástól; és végül, hogy ne feledjük: valamennyien egy kicsit vagy egy kicsit túlságosan is attól, hogy hatalmat gyakorolhatunk más emberekre, hogy hozzánk alkalmazkodóvá tesszük őket, hogy úgy táncolnak majd, ahogyan mi füttyölünk.

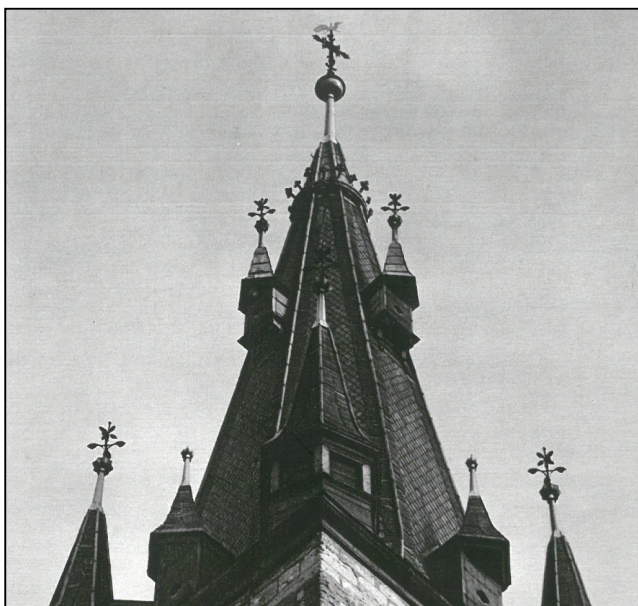
Mindebben éppenséggel lehet valami jó, amíg – hogy a prófétával szóljunk – nem borulunk le előtte, és nem kiáltjuk azt: „Segíts rajtam, mert te vagy az én istenem!” (Iz 44,17). Amikor az első parancsolatot halljuk, értsük meg: Isten azért tesz szabaddá minket, azért ajándékoz nekünk bőséges életet, hogy a *mi* Istenünk akar lenni, és meghív minket a benne való hitre. Mivel létezik ez a *mi* Istenünk, szabadok vagyunk annak kényszerétől, hogy meg kelljen alkotnunk saját bálványainkat, és azoktól függjünk. Az igazi Isten szabaddá tesz minket a bálványoktól, és attól, hogy féljünk azok kiszámíthatatlanságától. Bátorságot ad nekünk ahhoz, hogy minden elszomorító tapasztalat ellenére bizzunk az életben, és valami nagyon jónak tartjuk azt. Isten számára mindenekelőtt ez a fontos – ezért az első az összesek közül ez a parancsolat.

Az 1. parancsolat második része:
Ne készíts magadnak képet Istenről!

Ez azt jelenti:

Ne keverd össze Istent az istenképeiddel!

„Ne csinálj magadnak semmiféle bálványszobrot azoknak a képmására, amik fenn az égben, lenn a földön vagy a föld alatt a vízben vannak. Ne imádd és ne tiszteld azokat, mert én, az ÚR, a te Istened, féltőn szerető Isten vagyok! Megbüntetem az atyák bűnéért a fiaikat is három, sőt négy nemzedéken át, ha gyűlölnék engem. De irgalmasan bánok ezer nemzedéken át azokkal, akik szeretnek engem, és megtartják parancsolataimat.” (5Móz 5,8-10)

Ez az első parancsolat második felének hosszú szövege. Kelet ortodox egyházai, az anglikánok és a reformátusok – az evangélikusokkal ellentétben – egy régi zsidó hagyomány alapján egyenesen önálló parancsolatnak számítják az első parancsolat e második felét, amittől az egész számlálás eggyel előrébb ugrik. Csak a tizedik parancsolatnál találkozunk ismét össze, mert a „mi” kilencedik és tizedik parancsolatunkat (vagyis „a katolikusokét”) ők a tizedik parancsolattá vonják össze. Az utóbbit teszik egyébként a mai zsidók is, ennek ellenére a képtilalmat és más istenek tilalmát egyetlen parancsolatként fogják föl, ezt azonban nem az elsőnek számítják (mint a katolikusok és az evangélikusok), hanem a másodiknak, és első parancsolatként a bevezetést („En vagyok Jahve [az Úr], a te Istened...”) fogják föl. Az egésznek nincs érdemi jelentősége, de bosszantó lehet, mivel aszerint, hogy kivel beszél az ember, nem olyan egyszerű megértetnie magát egy szám rövid megadásával, hanem meg kell neveznie az adott parancsolat szövegét, hogy kizárjuk a félreértéseket.

Fölösleges parancsolat?

A gyónási „lelki tükrünk” rendszerint kimarad az első parancsolat második fele. Talán mert azt gondoljuk: ez a parancsolat nem probléma, amúgy is teljesítjük. Vajon nem gondoljuk-e magunkat szinte azon emberek fölött állóknak, akik számára Istennek teljes komolysággal ilyen parancsolatot kellett adnia? De van itt néhány dolog, aminek el kellene gondolkodtatnia minket.

Ha ténylegesen ama régi izraeliták fölött állóknak érezzük magunkat, akiknek szükségük volt egy ilyen parancsolatra, akkor ezzel beismerjük: Mi mindenestre nem az Isten iránti engedelmisségből teljesítjük ezt a parancsolatot, hanem azért, mivel „felvilágosultnak” tartjuk magunkat az istenekről alkotott képek értelmetlenségét illetően. De Isten parancsolata csak arra szolgálja, hogy igazolja „felvilágosultságunkat”, szellemi és vallási „haladásunkat”?

Egyébként minden „felvilágosultság” ellenére igényünk van képekre, és éppen Isten és az isteni dolgok képeire is. A legszivesebben azt szeretnénk, ha Isten kézzel fogható lenne. A „régiekkel” összevetve tulajdonképpen egyáltalán nem érzünk olyan „haladó” módon. És ha már nem tudjuk Istent magát „megragadni” és látni, mégiscsak szeretnénk őt – ahogyan ma szívesen mondják – „megtapasztalni”. Szeretnénk, ha a világban és az életünkben valamire rámutathatnánk, az ujjunkkal odamutathatnánk, és azt mondhatnánk: Itt jelen van Isten. Itt működik Isten. Itt tükröződik a hatalma és a szeretete mindenki számára, akinek van szem a fején. És azt hisszük, hogy ez a vágy jó; hogy jogunk van arra, hogy keressük Isten „megtapasztalását”, szeretetének „megragadhatóságát”. De mit kezdünk akkor a képtilalommal? Tulajdonképpen minden másnak kellene lennie számunkra, mint magától értetődőnek. Eppen ellenkezőleg, nagyon kényelmetlennek, kihívásnak kellene lennie számunkra, zavarba kellene hoznia minket.

A zürzavar még nagyobbá válik, ha megvizsgáljuk, hogy maguk a bibliai szerzők hogyan beszélnek Istenről, ugyanis úgy tűnik, hogy lépten-nyomon áthágják a képtilalmat. Igaz, nem készítették maguknak „fáragott képeket”, amit a régi szöveg mondja szó szerinti fordí-

tásban, és csak – amint az első parancslat első felénél láttuk – gúnyolódni tudtak azokon az embereken, akik fából, ezüsből és aranyból készítettek maguknak istent, de különben az egyik istenképet a másik után készítették maguknak, nevezetesen a *szavaikkal* és az *elképzeléseikkel*. Sőt azon vitáztak, milyen szavakkal és elképzelésekkel írhatjuk le a legáltalában, hogy Isten milyen valójában, és ténylegesen miképpen cselekszik: vajon ő az áldó Isten, vagy az ítélő, sőt megsemmisítő Isten-e; úr-e, vagy a barátunk; a hatalmasokkal vagy a tehetetlenekkel, a sikeresekkel vagy a szegényekkel tart-e; a viharban vagy a gyenge szellő susogásában van-e jelen; avagy – Jézusnál és az Újszövetségben – az elveszettek atyja-e vagy pedig a törvényhűek megjutalmazója (és a törvény nélküliek megbosszulója). Éppen a Biblia erőteljes képi nyelvezete teszi lehetővé, hogy Istent olyan elevenen tudjuk „elképzélni”.

Mit nyertünk hát a „felvilágosultságunkkal”? Bizonytalán az Istenről szóló beszéd kép nélküli, sőt képelletlen módját. Talán a „legfőbb Lényről” beszélünk, a „legmagasabb fórumról”, amely előtt valamennyien felelősek vagyunk. A „túlvilágról” és a „végtelenről” beszélünk, amikor egészen precízen a személyes Istenről kellene beszélnünk stb. És aztán meglehetősen zavarba esünk, amikor a „legmagasabb fórumhoz” kellene imádkoznunk és a „túlvilágnak” kellene örülnünk. Az első parancsolat második felének felvilágosult „teljesítésével” már régen nem lőttünk-e nagyon is túl a célon? A „maradi” képtilalomnak nincs-e nagyon is sok mondanivalója?

Isten másmilyen

Izrael népe nagyon komolyan vette a képtilalmat. A sivatagi átvonuláson, a törvényadó Mózes vezetésével, egészen biztosan nem vittek magukkal semmilyen istenszobrot, ez minden vonatkozó szövegből kiderül. Csak azt a „dobozt” vitték magukkal, amelyet rendszerint „a szövetség ládájának” nevezünk, és ezt a dobozt egyfajta számolynak gondolták el, amelyre Isten a lábát helyezi, amikor láthatatlanul megjelenik.

Persze az emberek már akkoriban is nehezen bírták ki ezt a kép nélküli istentiszteletet. Ezt bizonyítja az aranyborjú története. Alighogy Mózes egyszer hosszabb időre nem volt jelen, elgyengültek (2Móz 32). És a Bírák könyve elbeszéli – már az ígéret földjére történt bevonulás utánra vonatkozóan –, egyes csoportok hogyan helyeztek el magánszentélyekben istenszobrokat. De éppen csak néhány csoport, nem az egész nép. Mindenestre nincs kétség aziránt, hogy ezek a szentélyek törvénytelenek voltak (Bír 17-18. f.). „Ebben az időben nem volt király Izraelben, és mindenki azt tette, ami neki tetszett”, panaszkodik a későbbi elbeszélő (Bír 17,6). Kr. e. 920 körül I. Jeroboám király fiatal bikák aranyozott szobrait állíttatta föl az északi országrész szentélyeiben, de ő is afféle Jahvének szánt dobogóra gondolt, legjobb esetben Isten szimbólumára, és semmiképp sem a pogányok szerinti istenképekre. De a nép nem tudta követni a finom és fontos megkülönböztetéseket, és nem tudott ellenállni annak a veszélynek, hogy a bikákat összekeverje magával Istennel. Ozeás próféta (Kr. e. 750 körül) éppen ezért tiltakozott élesen e bikafigurák ellen (Oz 8,4-6; 21,5; 12,12).

Ebben a háttérben ismerjük fel a képtilalom értelmét. Tulajdonképpen senkinek sem lehetett kifogása azellen, hogy a zsidó szentélyekben és a templomban is szobrokat állítsanak fel. Ezeket a szentélyeket nem úgy kell elképzelnünk, mint egy modern evangélikus vagy olykor már egy modern katolikus templomot, vagyis csu-

pasznak és dísztelennek. Nem a képek voltak döntőek, hanem az a mód, *ahogyan használták* őket. Ugyanis nem azért voltak tiltva, mivel Isten szellem, és ezért nem ábrázolható anyagi tárgyként. Ilyen gondolat – bármilyen helyes is – az izraelitáknak egyáltalán nem jutott eszükbe. Ha a képtilalomban Isten szellemi voltáról lett volna szó, akkor „lábainak számolyt” építeni sem lett volna szabad, hiszen egy szellemi Istennek nincsen lába, amelynek számolyra lenne szüksége. Sokkal inkább arról volt szó, hogy *Isten egészen másmilyen, mint ez a világ*. Ezért nem szabad őt úgy ábrázolni, mint e világ egy darabját – de nagyon is szabad ábrázolni és megformálni azt a „helyet”, ahol az ember tudatára ébred az ő közelségének.

Ehhez a fontos gondolathoz kötődik egy másik: E világ dolgai rendelkezésünkre állnak, de Isten nem áll rendelkezésünkre. Ő szabad, és még ha visszavonhatatlanul népe felé fordult is a szövetségkötéssel, és hűséges marad ehhez a néphez akkor is, ha az elpártol tőle, de még ebben az esetben is népének szabad ura marad, akit ez a nép egyáltalán nem állíthat vágyai szolgálatába. A Tízparancsolat egyik szellemes értelmezője, Alfons Deissler ezt így fejezte ki: az Isten és a nép közötti szövetség nem jelenti azt, hogy Isten és az emberek között „azonos beleszólási jog” áll fenn. Hogy ennek *világosan tudatában legyünk*, ez a képtilalom értelme. És mivel az izraeliták ezzel tisztában vannak, ezért ingerli őket annyira gúnyolódásra, amikor azt látják, hogy a pogányoknak istenképeik vannak: Hiszen azokat az ember maga megalkothatja, saját terve és saját rajza alapján, és azt tehet velük, amit akar – ahogyan e világ többi dolgával is. Egy-egy ilyen isten tehát csak része a világnak, de nem a világ ura, mint Izrael Istene.

Az emberi Isten

De akkor hogyan is állunk a *szavak* formájában megjelenő képekkel? Vajon Izrael azzal, ahogyan teljesen emberien, olykor túlságosan is emberien beszél Istenről – Isten haragszik, Isten megbán valamit, Isten bosszút áll, Isten harcba száll, Isten rombol és megsemmisít –, nem szüntette-e meg a képtilalom betartásának komolyosságát? Lehet-e olyan el nem viselőnek lenni a képekkel és szobrokkal szemben, ha a szavak esetén nyilvánvalóan olyan elnéző valaki?

Csak hogy fontos különbség áll fenn a képek és a szavak között. Ha egy szobrot vagy képet egyszer létrehozta, az többé nem változik meg; egyszer s mindenkorra készen van, és immár meghatározza az Istenről alkotott elképzeléseket, és mércéjévé válik ezeknek az elképzeléseknek. A szavak azonban mozgásban vannak, nem rögzítettek, már azért sem, mert alig mondták ki őket, máris elhalnak. Mindenekelőtt azonban az a helyzet, hogy az Istenről szóló beszéd érdekében választhatunk hol ilyen, hol olyan szavakat, olykor egyenesen ellentétes vagy éppen egymást kizáró szavakat. És ezt teszi Izrael, és ezt teszik folytonosan az Ószövetség írói, és ugyanúgy az Újszövetségé is. Amit *mondanak* Istenről, az éppen hogy *nem* köti meg a hallgatót és az olvasót, ellenkezőleg, olykor teljes zűrzavarba taszítja, amikor teljesen ellentétes dolgok hangzanak el az egy Istenről, és az ember legszívesebben megkérdezné: Akkor hát milyen az Isten valójában? De éppen így van ez jól. Ily módon ugyanis az ellentétes szóképek, amelyek közül néhányat az imént felsoroltunk, hozzájárulnak ahhoz, hogy ne alkossunk magunknak képet Istenről, akarom mondani: ne alkossunk egységes, változhatatlan, egyszer s mindenkorra rögzített képet. És éppen így maradtunk nyitottak arra, hogy Isten a maga szabadságá-

ban ismételtlen meglephesse az embert, és világossá tehesse számára, hogy nem rendelkezhet övele, és nem határozhatja meg.

Végül a Biblia minden Istenről alkotott szóképének közös nevezője van: Ez az Isten beszél, és megszólítja az embert, és – a megszólított ember cselekvése által – ő maga cselekszik a világban, a történelemben. Nem egyszerűen meredeken fölülről lefelé, passzivitásra ítélve az embert, hanem az ember *által* és az ember *működésében*. Egyszóval: Isten „személy”, ahogyan ma mondjuk. Magától értetődően nem csupán úgy személy, ahogyan mi emberek személyek vagyunk, de semmi esetre sem *kevésbé* személy, mint mi emberek. Ezért szól hozzánk, és mi képesek vagyunk ezt a szót meghallani, és válaszolni rá.

A 2. parancsolat:

Ne becsstelenítsd meg Isten nevét!

Ez azt jelenti:

Ne élj vissza a hatalmaddal!

„Ne használd gaztethhez Jahvének, a te Istenednek a nevét!” (5Móz 5,11)

Így hangzik szó szerint a második parancsolat. Már amennyire lehetséges pontosan fordítani a héber szöveget; tárgyyszerűen legszivesebben így fordítanánk: „Ne élj vissza Jahvének, a te Istenednek a nevével!” – ha a „visszaélni” szó nem lenne olyan sápadt és homályos. Persze még sápadtabb és az eredeti jelentéstől még távolabb áll a bevett megfogalmazás: „Ne vedd hiába az Úrnak, a te Istenednek nevét!” Ezen rendszerint azt értjük, hogy Isten nevét – és egyáltalán a „szent neveket” – ne mondjuk ki tiszteletlenül vagy pláne átkozódva, és legfeljebb azt tudjuk még, hogy a második parancsolat mindenekelőtt az Isten nevével tett hamis esküt tiltja.

Isten neve

Mindez tökéletesen helyes és igaz is marad – de túl kevés. A második parancsolat teljes értelme mélyebbre hatolt egykor, és hatol ma is. *Akkoriban* ez a parancsolat ismét éles elhatárolást jelentett Izrael környezetének különböző isteneket ismerő vallásaitól, ahogyan az első parancsolat két része is. Az embereknek ugyanis egyetemesen az volt a meggyőződésük, hogy ha ismernék valaminek a nevét, akkor uralkodni tudnának azon, és tetszésük szerint használhatnák. Ez nemcsak a holt tárgyakra vonatkozott, hanem élőlényekre is, emberekre és szellemekre egyaránt. Ami ebben a meggyőződésben helytálló, az hat a Bibliára is. Az embernek, Ádámnak a teremtés fölötti uralma azzal kezdődik, hogy nevet ad a teremtményeknek (1Móz 2,19-20). De az Izrael környezetében élő népek vallásaiban ez a meggyőződés az isteneknél sem állt meg. Ha valaki ismerte egy isten nevét, akkor „megidézhet” őt, azaz: saját kívánságai szolgálatába állíthatta. Az emberekhez fűződő viszonyukban az „istenek” tiszteletben tudták tartani ezt a „természeti törvényt”! A régi egyiptomiaknak például az volt a meggyőződésük, hogy legfőbb istenük, Amon sok néven ismertette meg magát az emberekkel, de soha a valódi és saját nevéen – hogy ily módon megelőzze annak veszélyét, hogy az emberek saját érdekeik teljesüléséért idézhessék meg őt.

Izrael legnagyobb büszkesége az volt, hogy ismerte az ő Istene nevét: „Jahve”. Csakhogy ez a „Jahve” név nem valami tetszőleges betűkombináció, hanem egy héber szó, szorosan véve egy egész mondat: „Jelen le-

szek, aki jelen leszek.” Furcsa mondat. Az értelme: Isten az, aki „jelen lesz” az embereknél és az emberekéért. Fontos figyelembe venni a jövő időt! Bármilyen történés is, Isten jelen van; azaz Isten neve mindenekelőtt a közelség ajánlata minden időkre vonatkozóan, és ezzel felhívás az iránta való bizalomra. Izrael tehát Istenének döntő személyes tulajdonságát ismerte a név által. Akkor az ő Istenét is úgy „idézte meg”, ahogyan a pogányok tették?

Az Ószövetségből felismerhető, hogy a népben olykor ténylegesen jelen volt ez a kísértés. Ezen nem kell csodálkoznunk, mert Izrael kicsi, jelentéktelen népében az emberek ismerték a szomszédos nagy népek vallási praktikáit. És tekintve azok nagyságát és ragyogását, hogyan ne keltettek volna bennük nagy benyomást? Pontosan erre irányul a második parancsolat. Megtiltja, hogy a „Jahve” névvel ugyanazokat a „szellemidézéseket” hajtsák végre, mint a pogányok, és ily módon lehetőleg olyan hatalmat akarjanak gyakorolni, amelyhez az emberi erő nem elégséges. Ehhez tulajdonképpen nincs is szükség különösebb indoklásra, mert az indoklás magában foglalja az, amit maga a „Jahve” név közöl, és amit Izrael hitt a maga Isteneről.

Isten szabadsága

Ugyanis egyfelől azt mondja ez a név: Isten abszolút szabad. Ő maga határozta el, hogy jelen lesz a népéért („Értetek vagyok/leszek”, vö. 2Móz 3,14), elkíséri útján a történelemben, és megőrzi iránta hűségét és szeretetét. Ugyanebből a szabadságból fakadóan, önként nyilatkozta ki népének a nevét, és ezzel a lényegét. Az ember egyáltalán *nem képes* őt „megidézni”, és ezzel vágyai szolgálatába kényszeríteni, amint azt a pogányok hitték az isteneikről. A második parancsolat ily módon felfedi azt, hogy a pogányok istenei, vagyis: az istenségek, ahogyan a pogányok elképzelték őket, valójában nem istenek, hanem a világ egy-egy darabja, valami, amiről az ember rendelkezhet, ahogyan különben is e világ dolgairól.

Másfelől ugyanilyen fontos, hogy Isten tántoríthatatlanul népe felé, az emberek felé fordult, törődik velük. Olyanként nyilatkozta ki magát, akire az ember a létezés minden pillanatában ráhagyatkozhat. Az ember nemcsak *nem képes* őt „megidézni”, *nem is szükséges* előbb „megidéznie” ahhoz, hogy valamiképpen részese legyen az áldásának. Isten jelen van az emberek között – messze előbb, mint hogy akár csak kérnék ezt tőle, nem is szólva arról, hogy „megidéznek”. Lehet *hivatkozni* az elmúlt korok atyái iránti hűségére – és az Ószövetség összes imádkozói olyan nyomatékkal teszik ezt, hogy még ma is eláll tőle a lélegzetünk –, de nincs szükség arra, hogy előbb sajtáságos vallási praktikákkal *kívívjuk* a jóságát (hogy ne mondjuk: a jó hangulatát).

Ha tehát a második parancsolat megtiltja Izrael hívőinek, hogy galád módon visszaéljenek Jahve nevével mint valami pogány istenségével, akkor ez tulajdonképpen csak azt jelenti: Vallásosságotokban ne maradjatok le attól, amit hisztek Istenről! Ne zuhanjatok valamiképpen az istenhitetek színvonala alá! Viselkedjetek úgy, ahogyan az megfelel annak a csodálatos és hatalmas Istennek, aki örül annak, hogy szabad hűséggel a *ti* Isteneitek!

Otto Hermann Pesch

(Kivonatos fordítás)

Forrás: O. H. Pesch: Die Zehn Gebote, Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz 1976